en Hoekstra *neen*; men zou hier dus met een geheel subjectieve opinie van onzen redacteur te doen hebben.

Tegen deze voorstelling nu moeten we opkomen, omdat ze de zaken in een geheel scheef daglicht plaatst. In het officieele persverslag, dat namens de Synode is uitgegeven en dat dus zeker wel als betrouwbaar gelden mag, staat, dat Prof. Bavinck, voordat de stemming over zijn voorstel plaats vond, uitdrukkelijk verklaard heeft, dat hij een *principieele beslissing van de Synode vroeg*. En waar van degenen, die toen vóór het voorstel-Bavinck gestemd hebben, er niet één is geweest, die verklaard heeft: ik stem er wel voor, maar een principieele beslissing geef ik daarmede niet, staat het objectief vast, dat de meerderheid der Synode dus wel degelijk bedoeld heeft een principieele beslissing te geven.

Tegen het vloeken.

Naar de *Avondpost* meldde, heeft de commandant der IIe divisie de volgende nota aan de commandeerende officieren verzonden:

„Ik heb de eer u, mijneheeren, mede te deelen, dat, naar mij van meer dan ééne zijde bericht wordt, het vloeken en het bezigen van ruwe uitdrukkingen in den troep nog steeds voorkomt.

Het zal wel overbodig zijn u te doen kennen, dat het mijn uitdrukkelijke wensch is, dat hieraan ten spoedigste een einde kome, en ik verzoek u dan ook ten spoedigste toe te zien, dat dit euvel altijd en overal wordt tegengegaan. Zoowel door de officieren als door het kader — en dit geldt natuurlijk zoowel voor het vrijwillig dienend, als voor het verlofspersoneel — moet door elk in zijn rang hiertoe krachtig medegewerkt worden, niet alleen door zichzelf daarvan te onthouden, maar ook door, waar het mocht voorkomen, onmiddellijk corrigeerend op te treden.

Ik verzoek u deze aangelegenheid met de onder u gestelde officieren (het onder u gestelde personeel) te bespreken en voor de richtige naleving dezer nota te zorgen en te doen zorgen".

Het is helaas maar al te bekend, hoezeer het vloeken en gebruiken van ruwe woorden nog voortdurend bij ons leger voorkomt, niet alleen bij den troep maar ook bij de officieren, niettegenstaande het krijgsreglement dit uitdrukkelijk verbiedt. Te meer zijn wij dankbaar, dat deze commandant zoo beslist zijn officieren op het hart heeft gebonden, dit euvel ten strengste tegen te gaan. Moge dit goede voorbeeld navolging vinden ook bij de andere commandanten in ons leger, en blijve het niet alleen bij eene vermaning, maar worde ook door de militaire overheid toegezien, dat aan deze order de hand worde gehouden.

Het afzettingsvonnis van Ds. Paauwe.

Zooals Mr. Schokking zeer terecht in de *Gereformeerde Kerk* opmerkt, is het mee te wijten aan de wereldschokkende gebeurtenissen op politiek terrein, dat zoo weinig aandacht in de pers is geschonken aan den afloop van de bekende Bennekomsche kerkelijke quaestie. Het Provinciale Kerkbestuur van Gelderland heeft den droeven moed gehad niet alleen Ds. Paauwe maar ook het grootste deel van zijn kerkeraad uit hun ambt te ontzetten, omdat ze weigerden moderne leden, die elders belijdenis des geloofs hadden afgelegd, als lidmaten in het kerkelijk register in te schrijven en daarmede hun den toegang tot het Avondmaal te ontsluiten.

Over deze quaestie hebben we vroeger reeds ons oordeel gezegd en daarop weer terug te komen zou geen nut hebben. Alleen betreuren we het, dat Ds. Paauwe in plaats van met zijn kerkeraad aansluiting te zoeken bij de Gereformeerde Kerk te Bennekom, een apart kerkelijk huiskringetje is gaan vormen. Zooals de bladen melden, heeft hij zich metterwoon in 's Gravenhage gevestigd en treedt hij daar voor enkele geestverwanten op, terwijl hij ook te Bennekom komt preeken en catechiseeren. Maar van een kloeke reformatorische daad is helaas geen sprake. Ds. Paauwe zal het getal van vrije kerkjes, die geheel buiten eenig kerkelijk verband leven, met nog één vermeerderen. Dat zal de droeve afloop van deze historie wezen.

Van meer belang is dan ook de vraag, welke houding onze Gereformeerde broederen in de Hervormde Kerk tegenover dit afzettingsvonnis innemen, dat zeker voor den vierschaar van Gods Woord nooit goed te pleiten is. Mr. Schokking nu verheelt niet, dat dit vonnis ook bij hem een pijnlijk gevoel heeft verwekt. Hij zegt:

Het kan niet anders of het moet een pijnlijk gevoel wekken, dat mannen die den Naam des Heeren belijden en met hun belofte in dit opzicht bij de aanvaarding van hun ambt niet in strijd zijn gekomen, uit hun ambt ontzet worden, terwijl anderen, die openlijk afwijken van hetgeen hoofdzaak in de verkondiging van het Evangelie van Jezus Christus moet worden geacht, ongestoord hun arbeid kunnen voortzetten.

En evenzeer wenscht hij te protesteeren tegen reglementaire bepalingen, die tot zulke wantoestanden aanleiding kunnen geven.

Voor zoover de mogelijkheid daarvan ook door reglementaire bepalingen in de hand gewerkt wordt, zal ons protest daartegen blijven uitgaan en zullen wij anderen blijven oproepen om tot verandering mee te werken.

Maar hoezeer we dankbaar zijn voor deze woorden, waaruit dan toch blijkt, dat Mr. Schokking gevoelt, hoe dit vonnis een schande is voor een Kerk van Christus, niet genoeg kan worden betreurd, dat de spits van deze pijl in ditzelfde artikel weer wordt afgebroken, doordat Mr. Schokking volhoudt, dat het Provinciaal Bestuur onder de bestaande reglementen niet anders handelen kon:

Men kan nu eenmaal de bestaande reglementen niet op zij zetten, en de Besturen kunnen niet anders dan daarnaar handelen, zoolang zij niet door andere vervangen zijn.

Een andere opvatting zou de deur openen voor de grootste willekeur, die de bestaande verwarring slechts zou vergrooten.

Het kan dan ook niet genoeg betreurd worden, dat de weg, dien Ds. Paauwe c.s. gemeend hebben te moeten bewandelen, zulk een richting aan de behandeling der kwestie gaf, dat die in een ontzetting eindigen moest.

Let er nu wel op, dat Mr. Schokking zelf erkend heeft, dat deze ambtsdragers mannen zijn, die den Naam des Heeren belijden; dat ze voorts niets gedaan hebben wat in strijd is met de belofte bij de aanvaarding van hun ambt afgelegd, en vraag, hoe het dan goed te pleiten is, dat in een Christelijke, een Protestantsche Kerk zulke mannen worden afgezet uit hun ambt, omdat, ja alleen omdat de reglementen der Kerk dit eischen.

In Christus' Kerk, dat was de kloeke taal, waarmede de Reformatoren optraden, zal alleen Gods Woord beslissen, maar geen menschelijk reglement. Daarom weigerde ze aan de Roomsche reglementen zich te onderwerpen.

Neen, zegt Mr. Schokking, zoolang deze reglementen bestaan, moeten ze gehoorzaamd worden, ook al gaan ze lijnrecht tegen Gods Woord in. Anders wordt de deur voor allerlei willekeur open gezet.

Arme Apostelen van den Heere Jezus, die lijnrecht hiertegen gehandeld hebben.

Toen de wettige kerkelijke besturen te Jeruzalem een reglement hadden gemaakt, dat niemand meer in den naam van den Heere Jezus prediken mocht, hebben de Apostelen liever verbanning en vervolging getrotseerd, dan aan dit reglement zich te onderwerpen. Gode moeten we meer gehoorzamen dan de menschen, was het antwoord dat de Apostel Petrus op dit Synodaal besluit gaf.

Glad mis, zou Mr. Schokking zeggen. Gij Apostelen hadt bij het Sanhedrin moeten aandringen om deze reglementsbepaling te veranderen, maar zoolang dit niet wettig was geschied, hadt ge aan dit besluit u moeten onderwerpen.

Of neen, we kennen Mr. Schokking gelukkig te goed, om ook maar een oogenblik te gelooven, dat hij zoo tegen de Apostelen zou gesproken hebben. Kloek en beslist zou hij, al werd hij door honderd reglementen verboden, met de Apostelen voor den naam van zijn Heiland zijn uitgekomen.

Maar hoe kon hij dan deze ongelukkige woorden neerschrijven, die, wanneer ze juist waren, toch heel het optreden der Apostelen tegen het wettig kerkelijk gezag te Jerusalem en heel de reformatorische daad onzer Hervormers tegenover de Kerk van Rome veroordeelen zouden?

Wil hij misschien ons inlichten, hoe dit te rijmen valt?

Ons is het onbegrijpelijk.

DR. H. H. K.

Leestafel.

1. H. A. VAN DER MAST. BEELDEN EN SCHETSEN uit de KERKGESCHIEDENIS. Een Leesboek voor het huisgezin en voor christelijke vereenigingen. Met een inleidend woord van DR. H. FRANSSEN. Tweede verbeterde en vermeerderde druk. Amsterdam. — H. A. VAN BOTTENBURG.

Reeds vroeger is dit werk hier door mij besproken.

Onze DR. FRANSSEN van ZWOLLE schreef bij den eersten druk een inleidend woord en heeft het ook bij dezen nieuwen gedaan.

»Nu verheugt het mij zeer", zoo schrijft hij thans, »ook om het publiek, dat een tweede druk noodig bleek te zijn. De ervaring staafde mijn meening, voor acht jaren geuit, dat velen uit dit boek groot nut kunnen trekken.« En ik hoor dan ook in den geest velen, als eenmaal de Samaritanen, zeggen: »wij gelooven niet meer om uws zeggen's wil", daar zij zelven ondervonden, hoeveel profijt zij hadden van de »Beelden en Schetsen uit de Kerkgeschiedenis."

Ook ik deel in deze vreugde van DR. FRANSSEN, want dat na betrekkelijk zoo korten tijd dit werk is uitverkocht en er nog altijd zóó veel vraag naar is, dat een beachtzaam uitgever, als de heer VAN BOTTENBURG is, er 'n zaak in ziet een nieuwe editie van te geven, getuigt, dat dit in zijn soort goede boek, waar schrijver en uitgever hun moeite op gedaan hebben, een bij ons publiek ook gewild boek is.

* * *

Een in zijn soort goed boek dunkt mij V. D. MAST's BEELDEN EN SCHETSEN. Met den schrijver zelf toch ben ik het eens wanneer hij in zijn WOORD VOORAF zegt: »Wetenschappelijke waarde heeft dit werk in geen enkel opzicht. Wat men in verschillende boeken en boekjes verspreid vindt, is met mijn eigen kennis van dit vak tot één geheel verwerkt«.

Hiermee is BEELDEN EN SCHETSEN onder een bepaald soort gebracht en wel onder dat soort van boeken, die men *populaire* of voor de menschen van het vak niet bestemde boeken noemt.

Het is daarbij, zooals de schrijver zelf met beminnelijke openhartigheid zegt, wat men een *compilatie* noemt. Boeken en boekjes over de Kerkgeschiedenis heeft hij geplunderd en wat hij daar uitgetrokken heeft, benuttigd voor zijn BEELDEN EN SCHETSEN UIT DE KERKGESCHIEDENIS. Eigenlijk niet allereerst voor dit boek, want zijn naaste doel was allerminst een boek te schrijven, maar benuttigd ten behoeve van zijn voordrachten over Kerkgeschiedenis, waaruit later zijn boek is geworden.

Wat toch DR. KUYPER schreef bij Ds. ROTTERDAM's ZIONS ROEM EN STERKTE, waar ik het verleden week over had, — »dat dit werk *uit* de gemeente *voor* de gemeente is geboren en juist aan dien practischen oorsprong zijn opgang dankt", geldt, wat het eerste betreft, tot op zekere hoogte en wat het tweede betreft ten volle ook van V. D. MAST's BEELDEN EN SCHETSEN.

Reeds te WINTERSWIJK, maar ook elders »heb ik", zoo vertelt ons V. D. MAST, »gedurende vele jaren de Kerkgeschiedenis op Chr. Jongelings- en Jongedochtersvereenigingen behandeld en maakte daarvóór gebruik van verschillende werken".

En toen is het gegaan zooals het meer gaat en zooals het ook met de hoorders van Ds. ROTTERDAM ging: het gesprokene woord wilde men gaarne, om het te kunnen lezen, in druk vastgelegd hebben.

Dûs is de „practische oorsprong" ook van dit boek.

* * *

Zeg nu niet te spoedig: „zoo'n soort boek te maken, zoo'n populair boek, zoo'n compilatie, kan ik ook wel, als ik er de boeken en boekjes maar voor heb".

Zoo dacht en sprak, vóór nu 25 jaar, 'n goeie kennis van me, 'n broeder-oefenaar ook, en na niet al te langen tijd had hij zoo'n boek ook klaar.

Maar het viel niet mee!

'n Boek te schrijven dat in zijn soort zóó goed is als dat hetwelk v. D. MAST heeft geschreven, doet iedereen hem niet na.

Ook al heeft hij er de boeken voor.

VAN DER MAST toch beschikt onmiskenbaar over de gave van allergeselligst te vertellen; heeft, man van veel levenservaring, een belegen kennis van het menschelijk zielsbeweeg, die hij bij zijn persoonbeschrijvingen goed te pas weet te brengen, en verwerkt met takt en keur van het vele, dat hij uit »de boeken en boekjes" geplunderd heeft, voor BEELDEN EN SCHETSEN slechts dát, wat voor *zijn* publiek interesse kan hebben.

Deze BEELDEN doen dan ook de voornaamste personen uit de Kerkgeschiedenis, zij het ook niet altijd ten voeten uit, toch wel kennen, en deze SCHETSEN van de voornaamste gebeurtenissen bieden, met haar vluchtige, maar over het geheel toch wel de hoofdlijnen aangevende trekken, een vrij juisten indruk.

En bij dit alles komt dan nog, dat de auteur, zonder te kort te doen aan de onpartijdigheid, die nu eenmaal onmisbaar is voor het schrijven van geschiedenis, zijn christelijke en, meer bepaald, gereformeerd-Christelijke Geloofsovertuiging, allerminst verdonkeremaant.

Ik kan mij dan ook begrijpen, dat, zooals hij zegt, naar zijn vertellen door de jongelui met belangstelling werd geluisterd, en ben het goed eens met DR. FRANSSEN, dat velen uit dit boek groot nut kunnen trekken!

»Het biedt zich aan," zegt de schrijver, »als een leesboek voor het christelijk gezien en leiddraad voor hen, die geroepen zijn dit vak op christelijke vereenigingen te behandelen. Ook voor hen, die nu en dan op vergaderingen een opstel over Kerkgeschiedenis hebben te leveren".

Metterdaad zullen deze drie rubrieken van lezers, voor wie het zich aanbiedt, als zij het aannèmen, ieder voor zich bevinden, dat het met zijn LXXV-tal hoofdstukken hetwelk over de voornaamste feiten en personen uit de Kerkgeschiedenis loopt, — een voor de kennis dier personen en feiten even dienstig leerboek, als dienstige leiddraad, en lang niet te versmaden hulpbron is.

En dat óók in dezen nieuwen druk, die terecht een verbeterde en vermeerderde mag heeten.

Verbeterd, doordat de schrijver van sommige op- en aanmerkingen omtrent hetgeen hij eerst geleverd had, een dankbaar gebruik heeft gemaakt.

Vermeerderd, doordat er drie nieuwe hoofdstukken zijn bijgekomen, waarvan het eene, het XVIIIde, iets mededeelt over het Gnosticisme; het andere, het LIIIste, over de SOCINIANEN, en een derde, het LXIIste, over SWEDENBORG. Bovendien is het LXXIVste, dat over de uitwendige-Zending handelt, in dezen 2den druk verrijkt met een en ander wat op de Zending in NEDERLANDSCH-INDIË betrekking heeft.

Ook is, ten gerieve van hen, die eenig verband tusschen de verschillende personen, feiten, toestanden en verschijnselen op Kerkelijk gebied wenschelijk en onmisbaar achten, aan het einde van BEELDEN EN SCHETSEN een beknopt overzicht, in enkele bladzijden, van de geheele Kerkgeschiedenis gegeven.

Een naam- en zaak-register verhoogt de bruikbaarheid van het boek.

Laat mij hier nog aan toevoegen, dat de heer VAN BOTTENBURG, zoo wat druk, papier als band betreft, voor een zeer verdienstelijke uitgave heeft gezorgd.

2. A. A v. DIJK. KLANKEN EN KLEUREN. H. J. BRONSMA — 1914 — Leek (Gron).

Dit bundeltje bevat een aantal kortere en langere verzen van den jeugdigen dichter, die onder den schuilnaam A. v. DIJK aan ONS TIJDSCHRIFT, aan het GEREFORMEERD JONGELINGSBLAD en aan DE JONGELINGSBODE, reeds vroeger zijn poetische bijdragen leverde. Sommige dier oude bekenden zijn, met veel nieuw werk, hier onder dak gebracht. VAN DIJK is een der Christelijke belletristen, die voor de litteraire beweging van '80 voelen. Er zijn mooie stemmingsverzen bij. Als voordrachten zijn ze niet ongeschikt, mits de voordrager er zich weet „in-te-voelen".

3. UIT DE FONTEINEN DES HEILS. Christelijke Scheurkalender voor 1915. Uitgave van W. KIRCHNER, Bloemgracht 133, Amsterdam.

Nu het in zijn tweede helft zoo donkere oorlogs-jaar 1914 ten einde spoedt, komen voor het, naar wij hopen en bidden, vrede-jaar 1915, de Kalenders. De heer KIRCHNER zond ons den zijnen.

Een mooi schild, met als onderwerp: DE RIJKE MAN EN DE ARME LAZARUS. De 365 blaadjes met tekst en wèl geslaagde toelichting door Ds. W. H. OOSTEN, kunnen ook dezen Kalender tot een bemoedigenden en troostenden vriend des huizes maken.

G.

Uit de Pers.

In de *Gereformeerde Kerk* schreef Mr. Schokking over de Hervormde Synode en de eigenaardige rol, die de ethische leden gespeeld hebben, het volgende:

Het oordeel van de laatst gehouden Synode onzer Kerk kan voor degenen, die klaarheid en helderheid als een voorname voorwaarde beschouwen om tot oplossing van het probleem der Kerk te komen, niet gunstig zijn.

Daaraan toch heeft het bij de Synode al te zeer ontbroken.

Zij heeft, als wij het zoo eens zeggen mogen, geen teekening in den toestand gebracht, geen lijnen getrokken, waarin een bepaalde gedachte zich uitsprak, zoodat de Kerk daartegenover haar gedrag ook met beslistheid zou kunnen bepalen.

Zij heeft het kerkelijk publiek eenvoudig in het moeras gelaten, waarin het sedert lang is gebracht.

Het duidelijkst bewijs hiervoor is, dat er links evenmin als rechts onbepaalde tevredenheid wordt gevonden.

Wel is er verschil en worden links meer stemmen van voldoening beluisterd dan aan de rechterzijde het geval is.

Doch dit is wel verklaarbaar, in zooverre als een onbesliste houding voor hen, die voor een deel uit de negatie leven en gaarne in troebel water visschen, de winst altijd het grootst is.

Maar algemeene tevredenheid is er toch ook aan de linkerzijde niet, noch bij de vrijzinnigen, die hun tolk vinden in de oud-Hoogleeraren Meyboom en Oort, noch bij dezulken, die hun gevoelen meer terugvinden in het Weekblad voor de Vrijzinnig Hervormden.

Het is, zooals het door een der leden der Synode zelf bij de behandeling van de herziening van het Reglement voor Kerk, opzicht en tucht werd uitgedrukt: het ongerijmde van met de eene hand te nemen wat men met de andere geeft, aan de eene zijde erkent men de belijdenis, aan de andere zijde vernietigt men haar.

Hoe zulks mogelijk was bij een Synode, die een orthodoxe meerderheid had als zelden te voren?

Zij, die omtrent het antwoord op deze vraag nog in twijfel verkeerden, hebben het kunnen lezen in de korte, duidelijke en zaakrijke verslagen in ons blad, waarvoor wij den steller, Ds. Bloem van Chaam hier gaarne een woord van hartelijken dank brengen.

Het verdient wel afzonderlijk aanteekening, wat deze in zijn laatste verslag omtrent de discussie over de wijziging der proponents-formule schreef:

»Natuurlijk spraken ook de moderne leden tegen aanvulling" (t. w. die in de voorstellen van Ds. Lütge c.s. en Ds. Homburg en de aanbevolen toevoegingen). »De meesten bepaalden zich echter tot een korte uiteenzetting van hun welbekend standpunt. De felste bestrijding kwam van de orthodoxe tegenstanders. Deze hebben voor de modernen de kastanjes uit het vuur gehaald."

Wij schreven reeds bij een vroegere gelegenheid, dat het toch wenschelijk ware, als men ten opzichte van de kwestie der Kerk tot een andere benaming kwam, dan die in de tegenstelling van modern en orthodox ligt uitgedrukt.

Want indien er nog twijfel kon zijn, dan is door de laatstgehouden Synode het onbepaalde, verwarrende en misleidende van de genoemde tegenstelling, m.n. van den term orthodox, wel gebleken.

Liefst ontzeggen wij dezen naam niet aan degenen, die in verband met hun persoonlijke belijdenis van den Heiland zelf daarop prijs stellen en zich onmogelijk tot de vrijzinnigen zouden rekenen. Maar wanneer, gelijk dit in de laatste jaren herhaaldelijk gebleken is, een aantal orthodoxen kerkrechtelijk een zoodanige houding aannemen, die altijd afwijzend is tegenover wat van orthodoxe zijde wordt voorgesteld en daarentegen den vrijzinnigen in het gevlij komt, dan kan met die tegenstelling van orthodox en modern zonder meer op kerkelijk gebied niet meer worden volstaan.

Er dient dan naar een andere te worden gezocht, waartoe de verplichting bestaat allereerst tegenover het kerkelijk publiek, dat er in het eind niets meer van begrijpt, en dientengevolge òf alle belangstelling in het gemeenschappelijk kerkelijk leven verliest of tot de meest verschillende en willekeurige middelen de toevlucht neemt, om zich op eigen gelegenheid te helpen.

Maar ook bestaat deze verplichting tegenover die orthodoxe leden der Synode, die met kracht opkomen voor het recht der Kerk op een ondubbelzinnige belijdenis van den Naam des Heeren Jezus Christus, maar ondanks hun getuigenis telkens in de minderheid blijven.

Want het mag niet vergeten worden, dat indien de laatste Synode weer veelszins teleurstelde, en het oordeel daarom niet gunstig kan zijn, dit niet ten laste komt van alle orthodoxe leden der Synode.

Daar het voor dat deel der orthodoxe leden die in hun pleidooi voor het belijdend karakter der Kerk, niet anders deden dan de consequentie van de orthodoxie aanvaarden, pijnlijk genoeg geweest moet zijn den felsten tegenstand van zich evenzoo orthodox noemenden te ontmoeten; en, naarmate hierover begrijpelijke vreugde in het kamp der vrijzinnigen gevonden wordt, komt dien mannen, en onder hen niet het minst den grijzen Voorzitter, een woord van warme, welverdiende hulde toe.

De handelingen van de Synode zijn nog niet verschenen, maar voor zoover hun woord door de verslagen reeds bekend geworden is, kunnen zij er zich van verzekerd houden, dat hun warm getuigenis bij duizenden weerklank gevonden heeft.

En al weten wij niet, hoe de kerkelijke verhoudingen zich ontwikkelen zullen, en al wenschen wij nog minder ons in dit opzicht aan voorspellingen te wagen, dit is zeker, dat het getuigenis der mannen die in de minderheid beleven, schakering gebracht heeft onder de orthodoxen en in dit opzicht niet zonder vrucht zal zijn.

Tegenover het geroep verdraagzaamheid, een hechten aan formules, een niet aandurven van de vrijheid, bewustzijnsverenging en zooveel meer, zal het getuigenis van den Naam des Heeren als eisch voor de Kerk blijven gesteld; een getuigenis, dat als zoodanig erkend wil zijn, en wel verre van een beletsel te wezen voor de vrijheid, die zonder leidend beginsel bandeloosheid wordt, de voorwaarde is tot een eigen geestelijke ontwikkeling.

Dat het hiertoe vroeger of later bij de Hervormde kerk weer kome.

Metterdaad heeft Mr. Schokking volkomen gelijk, wanneer hij opmerkt, dat het verwarring sticht, wanneer men de ethischen bij de orthodoxen telt.

De bitterste bestrijding van de orthodoxen komt juist van de Ethischen. Zij zijn het, die telkens de kastanjes voor de modernen uit het vuur halen.

Zoo was het altoos.

En zoo is het ook op deze Synode weer gegaan.

Wie op de Ethischen vertrouwt, leunt op een rietstaf, die de hand doorboort.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de Vergadering der classis 's-Hertogenbosch, gehouden 21 October te 's-Hertogenbosch.

1. Na 't zingen van Ps. 27 : 5 en het lezen van Jes. 54, ging Ds. Both voor in gebed.

2. De credentiebrieven worden nagezien en in orde bevonden. Een kerk heeft instructie. Veen heeft een diaken afgevaardigd, welken keurstem wordt verleend.

De kerken Helenaveen, Heusden en Tilburg zijn met, en de kerk van Helmond zonder kennisgeving afwezig.

3. In het moderamen nemen zitting: Ds. Both als praeses, Ds. Gerber als assessor en Ds. Dekker als scriba.

4. De Classe spreekt haar afkeuring uit over de opgegeven reden van afwezigheid van een der kerken.

5. De notulen der vorige classis worden gelezen en goedgekeurd.

6. Venlo rapporteert, dat vanwege de oorlogsomstandigheden de institueering der kerk te Heerlen niet kon doorgaan.

Zoodra gunstiger omstandigheden zich voordoen, zal tot de institueering worden overgegaan.

7. Behandeld wordt de instructie der kerk van 's Hertogenbosch. Na toelichting en bespreking, besluit de Classe instemming te betuigen met, en ondersteuning te verleenen aan het voorstel van de kerk van Amsterdam, aan de Gen. Synode, om in den nood der tijden een stem te doen uitgaan van getuigenis en vermaning tot de Christenvolken in Europa, en tevens andere Christelijke volken hiertoe optewekken.

Na toelichting van een tweede instructie van dezelfde kerk, wordt besloten, ter Gen. Synode te verzenden het voorstel: De Gen. Synode make een weg, dat bij voorhanden of mogelijke mobilisatie, de geestelijke verzorging der militairen behoorlijk langs aangegeven lijnen kunne geschieden, in overleg met de Militaire Overheid.

8. Bij de rondvraag naar Art. 41 K.G. vraagt Sprang, welken weg inte slaan voor een aantal Militairen van Gereformeerden huize, thans gedetacheerd te Kaatsheuvel. Temidden van een gansch Roomsche bevolking, ontbreekt het deze mannen, en met hen een aanzienlijk aantal Protestantsche Militairen, aan alle gelegenheid van geestelijke bearbeiding en plaats voor onderling verkeer, zooals men dit in Militairen Tehuizen heeft.

De Classe verwijst Sprang naar het in onzen kring bekende Comité voor de geestelijke belangen van onze Militairen aan de grenzen.

Bij deze rondvraag wordt ook onderzocht, welke kerken reeds collecteerden voor het studiefonds te 's-Hertogenbosch. Zij, die dit nog niet deden, worden opgewekt deze collecte zoo spoedig mogelijk te houden.

9. De collecten en quota worden door den quaestor geïnd.

10. De benoeming van de onderscheidene Deputaten heeft plaats.

11. De vacatuurbeurten worden aldus geregeld: 's-Hertogenbosch en Venlo zullen Helmond, en Tilburg zal Helenaveen dienen.

12. Bij de rondvraag geeft 's-Hertogenbosch in overweging, of het, met het oog op het klein aantal predikanten in de Classis, niet noodig zou zijn, om voor eventueele vacatuurbeurten, de hulp der Classis interoepen.

Besloten wordt om overeenkomstig deze uitgesproken gedachten te handelen.

De vergadering wordt gesloten met dankgebed, waarin de assessor voorging.

Op last der Classis:
H. DEKKER, *Scriba*.

Buitenland.

Italië. De Waldenzens tegenover den oorlog.

De predikant Gürtler te Franstadt schreef aan den *Reichsbote* het volgende ter verklaring van het feit, dat men in Waldenzische kringen zich bitter boos, ja venijnig tegen den Duitschen Keizer en het Duitsche volk uitliet.

»Het was in den tijd van den Boerenoorlog. In het Waldenzische tijdschrift, dat toen nog *Italia Evangelica* heette, was een artikel verschenen, dat scherp en onrechtvaardig over de boeren oordeelde. Ik nam de vrijheid den toenmaligen redacteur daartegen mijne bedenkingen kenbaar te maken. Hij antwoordde vrij vriendelijk, dat in dat en dat nummer artikels waren gedrukt geweest die voor de Boeren gunstig waren, en dat dit ten gevolge had gehad, dat de Engelsche Christenen de helft van de tot hiertoe toegekende ondersteuning, ik meen 100.000 francs, hadden onthouden, onder voorgeven, dat zij tegenwoordig in den oorlogstijd hun geld zelf noodig hadden.

Het bewuste artikel was geschreven om de Engelschen wat zachter te stemmen, opdat aan de Waldenzen niet de andere helft hunner ondersteuning onthouden wierd. Ik geloof echter, dat het ontslag van den toenmaligen redacteur en de verandering van den naam van het tijdschrift in *La Luce* een gevolg geweest is van de twee artikels, die gunstig voor de Boeren waren. Zoo breiden de Christelijke Engelschen hunne hand uit over hen, die van hen geld aangenomen hebben of moeten aannemen. Een ook in Duitschland bekend Engelschman, in Duitschland geboren, met een welbekenden Duitschen naam, kon niet alleen niet verdragen dat men de houding der Engelschen tegenover de Boeren niet recht vond, maar wilde er ook niet van hooren, dat men iets zeide van den opium-oorlog, dien Engeland China had aangedaan. Ook een liefdoend Duitsch tijdschrift, dat tot de Engelschen in betrekking staat, vermijdt tegenwoordig kennelijk iets van Engeland te zeggen".

De *Reichsbote* verneemt, dat het centraal bestuur van de Gustaaf Adolf vereeniging op grond van de uitingen van *La Luce* aan de leiders der Waldenzer kerk gevraagd heeft, hoe zij tegenover de uitingen van genoemd blad staan. Daarop is nog geen antwoord ontvangen.

Ook hebben wij kennis genomen van hetgeen de heer Enrico Rivoire in de nummers van 6 en 13 Augustus van *La Luce* schrijft over de Duitschers. De uitingen van dien schrijver zou men eer in een aan Duitschland vijandig blad van vrijdenkers verwachten.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

XXIX.

DAARNA.

De najaarszon stond reeds hoog, toen Louise den volgenden dag ontwaakte. Zij had onrustig geslapen en voelde zich nog moe na den woeligen vreemden dag van gisteren, zoodat zij ook voor heden vrij af kreeg van de lessen. De kermisvreugd had ook haar geen goed gedaan.

»Ik gevoel al heel weinig lust ons kind ooit weer aan de Maanszoons toe te vertrouwen", zei mijnheer Verspronck tot zijn vrouw. »Het schijnt daar telkens mis te loopen. Denk nu eens aan de geschiedenis van gisterenavond. 't Is alles de schuld van Maanszoon zeg ik".

»Dat geef ik nog niet toe", zei mevrouw, »maar toch hij had wijzer moeten zijn. Trouwens, die lieden hebben ons opgezocht en niet wij hen. Als we hun gezelschap niet begeeren, kunnen wij hen gerust missen".

Toen Louise eindelijk in de huiskamer verscheen, en haar gevraagd werd of zij gisteren niet heel veel genoegen had gehad, was het antwoord minder bevredigend. Men kon duidelijk merken, dat een tweede kermisbezoek het kind volstrekt niet aantrok.

»Maar je hebt toch een heel aardige pop gekregen, zei mevrouw, »vindt je die niet beeldig mooi?"

»O, zeker" mama. Maar het was op de kermis toch niet aardig. Er werd gevochten ook, en ik was soms heel bang tusschen al die menschen, die zoo schreeuwden en leven maakten, net of ze dronken waren".

»Dat kon ook best zijn", zei mijnheer lachend. »'t Is dan ook eigenlijk geen feest voor menschen van onzen stand, zoo'n boerenkermis. Maar vondt je de muziek dan ook niet mooi? Daar houdt je anders toch nog al van".